

Ethiek in ICT en techniek

Jessica Rijnboutt

Marcel Heerink

Pim Kruijt

Theorieblok

Les 4

Structuur, uitgaand van 7 colleges:

- Week 1: Introductie
- Week 2: Beginselethiek
- Week 3: Gevolgenethiek
- **Week 4: Deugdethiek**
- Week 5: Toepassingsgebieden
- Week 6: Persoonlijke - en organisatiefactoren
- Week 7: Bedrijfsethiek en beroepscode

Inhoudsopgave les 4

- Introductie
- De menselijke functie
- Deugden
- De juiste handeling
- De ratio
- Morele voorbeelden
- Problemen

Introductie

Welke eigenschappen maakt een mens 'een mens'?

Wat is een goed mens? Welke eigenschappen heeft hij?

Wat is het doel van de mens, wat zou ieder mens moeten doen of worden?

Welke mensen vinden we voorbeeldfiguren?
Waarom?

Deugdethiek

- De derde grote ethische stroming
- Geeft minder concrete richtlijnen dan de beginselethiek en de gevolgenethiek
- Oorsprong in het oude Griekenland, het gaat fundamenteel om het leren om goed te leven.

De menselijke functie

- Alles heeft een specifieke functie; een schaar, een paard, een apparaat...
- De menselijke functie moet wel iets specifiek menselijks zijn
- Specifiek menselijk is dat wij denken; de mens is een rationeel wezen
- Goed zijn in het leven van een menselijk leven betekent het vervullen van de menselijke functie
- De menselijke functie moet dan wel het leven van een rationeel leven zijn, of op zijn minst ervoor zorgen dat 'the activity of the soul in accordance with reason' is.

Deugd en het vervullen van de functie

- Deugd: een karaktereigenschap die ervoor zorgt dat iemand in staat is om zijn eigen mens-zijn functie te vervullen.
- De vereiste om een excellente docent te zijn is anders dan de vereiste om een excellente soldaat te zijn, omdat docenten en soldaten verschillende functies hebben.
- Dus; er zijn verschillende deugden voor docenten, voor soldaten, voor messen, voor machines....
 - Een goed functionerend mes is een mes geschikt om te snijden, om zijn functie te vervullen. Hiervoor heeft dit mes deugden nodig als scherpte en duurzaamheid

Deugden voor een mens:

Goede karaktereigenschap, bijvoorbeeld:

- Betrouwbaar
- Hulpvaardig
- Bescheiden
- Gul

Specifiekere voorbeelden:

- Moed als deugd
 - B.v. ingrijpen bij een overval die je ziet plaatsvinden
 - Ingrijpen of niets doen?
 - Analyse nodig van de situatie en je kansen om succesvol hulp te bieden → ingrijpen óf om hulp roepen, want als de overvaller gewapend is breng je jezelf in gevaar

Moedig zijn is dus het juiste midden tussen lafheid en overmoedig zijn ← beide zijn geen deugd. Een moedig iemand zal de situatie beoordelen, zijn eigen kunnen kennen, en die actie nemen die juist is in de specifieke situatie.

- Gulheid als deugd: midden tussen gierigheid en verkwisting ← beide zijn geen deugd

Kardinale deugden

- wijsheid
 - rechtvaardigheid
 - matigheid
 - moed
-
- Als deze vier niet aanwezig zijn, zijn andere eigenschappen geen deugd. B.v. vriendelijkheid is geen deugd als je onmatig of onverstandig vriendelijk bent in alle situaties.

De juiste handeling

- Deugden zitten tussen twee extremen (te weinig of te veel) in
- Het kennen of waarderen van een deugd heeft geen waarde, je moet die deugd hebben en toepassen
- Deugden zorgen ervoor dat we onze mens-functie goed uit kunnen voeren (onze functie om de activiteit van de ziel in overeenstemming met de rede te laten zijn)
- De juiste handeling is die handeling die een deugdzaam persoon zou doen → dus vanuit een ideaal zoeken naar de juiste handeling
- Deugden oefen je. Je hebt ze niet ineens, ze moeten een gewoonte worden door leren en oefenen, ze worden onderdeel van je karakter

Deugdethiek

- Gericht op de persoon, niet op het handelen.
 - Niet: welke handeling is goed?
 - Maar: wat voor persoon wil/moet ik zijn?
- Richt zich op het morele karakter van de persoon in plaats van naar de plichten en regels (beginselenethiek) of naar de gevolgen van specifieke handelingen (gevolgenethiek).
- Deugd is precies de juiste hoeveelheid – het midden tussen te weinig en te veel.

De ratio

- Een deugdzaam mens gebruikt de ratio om de begeerten te controleren.
- We hebben een gelukkiger, beter leven wanneer de ratio de controle heeft.

Morele voorbeelden

- Mensen die reeds over deugd beschikken zijn morele voorbeelden. Volgens Aristoteles hebben we een ingebouwd vermogen om hen te herkennen, en een ingebouwd verlangen om hen na te volgen
- Wie kunnen zulke personen zijn? Gandhi? Moeder Theresa? Obama? Trump? Een persoon uit je familie of omgeving?
- Als je hun voorbeeld kopieert zal op den duur dit gedrag inherent worden aan jouw karakter. Uiteindelijk gaat die deugd dan 'vanzelf'.

Een vraag met drie antwoorden:

Stel: iemand heeft hulp nodig. Ethische vraag: zou je diegene moeten helpen?

- **Beginselethiek:** Ja, want je hebt als regel dat je anderen moet helpen. Of je hebt als overkoepelende regels dat je anderen moet behandelen zoals je zelf behandeld zou willen worden
- **Gevolgenethiek:** Ja, helpen is goed, want de gevolgen maximaliseren het welzijn
- **Deugdethiek:** Ja, helpen is goed, want het is goed om een helpend mens te zijn.

Problemen

- De deugdethiek is weinig concreet over wat je in een bepaalde situatie nou moet doen
- Het bevat de veronderstelling dat wij als mensen een doel hebben. Maar wat als je niet gelooft dat dat het geval is?

Vooruitblik les 5

- Tussentijdse terugblik
- Enkele voorbeelden van ethische vraagstukken in maatschappij en techniek
 - Maatschappij: Panopticon
 - Techniek: Ford Pinto
 - Bio-ethiek: GMO